

**TÜBA-SOSYOLOJİ ANTROPOLOJİ VE KÜLTÜR ÇALIŞMALARI
GRUBU İÇİN HAZIRLANMIŞ OLAN RAPOR- 2006:**

1. MEVCUT DURUM ANALİZİ, EĞİLİMLER VE İÇERİK

1.2.1 İÇERİK VE İÇERİK EĞİLİMLERİ

H.Neşe Özgen

Sosyal bilimler alanlarında, gerek bölümler gerek bölüm dışındaki akademik çevrelerin, son yirmi yılda büyük bir değişiklikler içine girdiklerini söylemek olanaklıdır. Hızla yeni çalışma alanları açılmakta, geleneksel çalışma konularının yanında, hem daha ‘moda olan alanlar’a hem de dünyada son çalışılan konulara da ilgiler hızla çeşitlenmekte ve artmaktadır. Geçmişte çalışılmış olan konular ve eğilimler konusuna burada değinmeyeceğiz. Zira bu konuda oldukça yoğun tartışmalar ve değerlendirmeler yapılmıştır ve yapılmaktadır¹. Bu kısımda yeni zamanlarda çalışılan konuların içeriği ve çalışma biçimlerine dair konuşacağız. Bu tartışmaları da hem SAK grubunun kendi iç toplantılarından hem bölümlerle yapılan toplantılardan ve hem de bölümler ve birimlerin çalışma alanlarından elde ettiğimiz bilgiler eşliğinde yapacağız.

Sosyal bilim alanlarında, yeni zamanların diğer bir olumlu değişikliği, akademinin dışı açılma eğilimleri güçlenmekte olmasıdır. Hem Batı Avrupa, Kuzey Amerika, Kanada vb. üniversitelerinden yani ‘Batı’dan hem de Japonya, Çin, Rusya ve Doğu Avrupa ülkelerinden giderek artan oranda akademik bağlantılar kurulmakta, bilim insanı değiş-tokuşu daha yoğun olmak üzere, çeşitli düzeylerde bilim alışverişi yapılmaktadır.

Bir diğer olumlu özellik ise, giderek artan sayıda genç akademisyenin, artık burslu olarak okudukları üniversitelere dönmekte olmalarıdır. 1990’larda yollanmış olan bir grup doktora öğrencisi, artık akademinin içinde yer almaya başlamıştır. Çeşitli olumsuzluklar yoğun olarak yaşanmaya devam etse de (bu gençlere kadro verilmesinde gecikmeler, geleneksel yapıların tutuculuk ısrarları, akademi içinde bilimsel çevrelerin değil birincil grupların etkin olabilmeleri vb.), yeni akademik kanın pek çok olumsuzluklarla başedebildiği görülebilir. Ek olarak, üç büyük

¹ Bu konudaki tartışmalar için bkz.

metropoldeki üniversitelerin giderek daha yoğun bir şekilde kendi öğrencilerini Kuzey Amerika ve Avrupa ülkelerine doktora yapmak üzere burs bularak veya bağlantılarla yollamaya başlamalarıdır. Bu gençler de döndüklerinde genç ve dinamik bir grup oluşturacaklardır. Bir diğer olumlu durum, yurt dışında çeşitli üniversitelerde çalışan sosyal bilim insanlarının Türkiye'ye dönük bilim yapma isteklerindeki artışlardır. Hem Türkiye'nin daha önemli bir araştırma alanı haline gelmesi hem de Türkiye'nin kendi çalışma alanlarını daha çok dışarıya sunabilmesi sonucunda gelişen bu durum; farklı sosyal bilim alanlarında dışardaki akademilerde çalışan meslektaşlarımızı da giderek daha hevesli ve çalışmalar için kıymetli duruma getirmektedir.

SAK Grubu, bütün bu sayılan değişmelerin niteliklerinin ve tabii niceliklerinin de tartışılabilmesi, Türkiye'de yapılan sosyal bilimin metodolojik ve epistemolojik çeşitlenmelerini açıklamak için, sosyal bilimler alanlarındaki çeşitli konuların ele alınma sıklığı ve irdelenme biçimlerinin önemli bir veri olduğunu düşünmüştür. Bu amaçla, çeşitli bölümlerde lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimlerinin şekil ve içeriklerine; YÖK'e sunulmuş olan tezlerin başlıklarına ve içeriklerine, ayrıca çeşitli üniversitelerden akademisyenlerin yayınladıkları kitap ve makalelerin adlarına ve içeriklerine yönelik bir araştırma yapılmıştır.

Bu çalışmalarda, yapılmış ve yapılmakta olan çalışmaların izini sürmemizi en çok engelleyen durum, verileri elde edilme zorluklarıydı. Böylece, SAK çalışmalarının niteliğini bu zorlukları aratışarak başlattık, zira bu zorluklar biçimle ilgili gibi görünseler de, sosyal bilim alanındaki epistemolojik karakterin bir parçasıdır.

Bu zorlukları iki başlık altında inceledik: 1) Bilgiye ulaşma güçlükleri ve 2) Bilginin kodlanması/ şifrelenmesi ve saklama.

1. Bilgiye ulaşma güçlükleri:

SAK konusunda yapılmakta olanların izini sürmede aşağıdaki zorlukları özet olarak sıraladık:

Gerek bölümlerin dersleri ve içerikleri, gerek yapılmış olan tezlerin adları ve içerikleri gerek yayınlanmış olan kitap ve makalelerin izlerini sürmek son derece zordur. Bölümlerin derslerin adları ve içerikleri olarak, kendi elemanlarına ve dışarıya sundukları bilgiler ya yoktur, ya da olsalar dahi içeriğe dair bilgi vermemektedirler. Derslere dair bilgiler, genellikle genellikle dersi verenlerin adıyla sınırlıdır, derslerde

okutulanlar ve kaynakçaya değinilmemektedir. Bölümler bölüm elemanlarının çalıştıkları konulara veya bölümün birlikte hareket ettiği farklı kurumlara dair bilgileri (çeşitli enstitüler, kamu ya da özel kurum ve kuruluşlar, farklı bölümlere verilen dersler ya da ortak veya bölümün kendi projeleri vb. bilgi) kendi bölüm bilgileri olarak içermemekte ve sunmamaktadır.

Benzer bir durum, bölümde yapılmış olan çalışmalar, onaylanmış veya sürdürülmekte olan tezler, yayınlar veya kitaplar vb. konularında da görülebilir. Böylece değil dışarıdan bir yabancıdan, içeriden bir meslekdaşın dahi, çeşitli bölümlerde yapılanlara ulaşma şansı gayet sınırlıdır.

Bu kısımdaki güçlükleri, akademik birikimin bölümlere değil kişilere ait olarak görüldüğünü söyleyerek özetleyebiliriz. Akademisyenin yaptığı çalışmalar, ders dışı akademik veya sosyal sorumluluk çalışmaları, düzenlediği kongreler, verdiği seminerler, katıldığı toplantılar vb., diğer bölümlerle ve kurumlarla çalışmaları, projeleri vs. –bölümün dersleri dışında- hemen hepsi, bölümün dışında ve dolayısıyla akademinin de dışında kabul edilmektedir. Bunlar bölümün etkinlikleri olarak görülmemekte, hatta akademisyenin kendi *özel alanı* gibi anlaşılmaktadır.

Böylece akademik veya sosyal her başarı veya başarısızlık; bölümlerin boşalttığı bir kapsama alanının akademisyenin dahil olduğu şebeke/ network ile doldurulmaktadır. Akademisyenin birikimleri ve çabaları, bölümden çok kendi iç çevresi, bilimsel ve arkadaşlık çevreleriyle kurduğu kendi network'ü (şebekesi) bu alandaki başarıları önemsemekte ve desteklemektedir.

Bu kısımda önemli bir sakınca gelişmektedir: Çeşitli networkler/şebekeler birbiriyle bağımsız, uyumsuz, ilgisiz ve hatta çatışmalı/çekişmeli olabilir/olabilmektedir. Böylece bazen aynı bölümdeki meslektaşların birbirlerinin çalışmalarından haberdar olmamaları kadar kimi zaman küçümsenen faaliyet alanları da belirebilir. Dahası, bölümlerdeki kurumlaşmalar arttırmazsa bu şebeke sistemleri de kişiselleşebilir ve kurum dışında ve böylece akademi dışında varolabilirler. Bu da rekabetin akademi dışına çıkması, kişiselleşmesi ve acılaşması anlamına gelebilir.

2. Bilginin şifrenmesi ve saklama:

Son yirmi yılda yayın sayısında ve çeşitlerinde gözle görülür bir artış vardır. Gerek dergilerde gerek üniversitelerin dergilerinde gerek akademi dışındaki çeşitli yarı akademik dergilerde ve yayınlarda büyük ve sevindirici bir artış vardır. Bir

yandan yayın olanakları artmakta öte yandan kültüre erişimin kaynakları da artmakta ve çeşitlenmektedir. Bütün bunlar, yayın ve bilimsel çalışmaların artan oranda çevre ve düşünceler tarafından dikkate alındığını göstermesi açısından sevindiricidir. Ancak bazı olumsuzluklar da vardır. Bunları kısaca, geçmişten getirdiğimiz olumsuzlukların devamı ve yeni beliren bazı olumsuzluklar olarak sıralayabiliriz.

Üniversiteler arasında, akademik dünyanın en önemli taşıyıcısı olarak basımın ve yayının önemini teslim edenlerin sayısı hâlâ gerçekten çok azdır. Üniversiteler, değil dışarıdaki yarı akademik veya akademik yayın alanını desteklemeyi ve denetlemeyi, kendi istihdam ettikleri akademik alanlarda dahi basım yapmamakta, yapılanlar da kalitesiz ve verimsiz kalmakta ve dağıtımını yeterince yapılmamaktadır. Üniversite basımevlerinin hem çok eski teknolojiyle ve hem de kısıtlı bütçelerle çalışması, basılan çalışmalarının dağıtımlarının yapılarak okura ulaşmasını sağlamak yerine, neredeyse sadece o bölüme ait bir yayın olarak görülmesi gibi alışkanlıklar yüzünden, üniversite yayınlarına ulaşmak neredeyse imkansızdır.

Dolayısıyla üniversitelerde yayın yapmak, bölüm dergisi çıkartmak veya bir kitap bastırmak, giderek daha zorlaşmaktadır. Basılan bir kitabın mutlaka bir kadro nedeni olmaktadır, bölüm dergileri de bölümün kendi elemanlarının yazılarıyla sınırlanmış ve sadece bölüme dağıtılan dergiler halinde kalmıştır.

Bu tablo, TÜBİTAK'ın 'Hakemli dergi' statüsünü onayladığını ve bu onayın kurallarını ilan etmesiyle kısmen farklılaşmıştır. Her şeyden önce, hakemli bir derginin SSCI içine girmesi veya başka bir indekste yer alması söz konusu değildir. Böylece 'hakemlilik' statüsü de çeşitli bölüm dergileri için içeriği çeşitli biçimlerde tanımlanan ama her tanımı da muğlak olan bir statü olarak kalmaktadır. Kimi dergiler hakemliliği editör kurulun gözden geçirmeleriyle sınırlarken, kimileri gerçekten 'kör hakem tekniği'ni uygulamaya çalışmaktadır. Gerek yazıların kabulünde, gerek basım sürecinde pek çok farklılık vardır ve bu çeşitliliğin ortak etik prensiplerinin belirlenebilmesi için, sağlık bilimleri alanlarında yapılan "Sürelî Yayıncılık" kongrelerine benzer toplantılar düzenlenmesi uygun olacaktır.

Akademik yayınlara erişme güçlüklerinden bir diğeri de, aynı bölüm elemanlarının kendi çalışmalarını genellikle aynı yayınevlerinde bastırmaları veya kendi yayınlarını bastırmak için dışarda bir yayınevine ortak olmaları veya bizzat yayınevi kurmaları sonucu ortaya çıkan kapalılıktan kaynaklanmaktadır. Bu durum, hem akademik dünyaya yeni açılan başka akademisyenleri çekimser kılıyor hem de dağıtım son derece sınırlı bu çevrelerin yayınlarına ulaşmak da zorlaşıyor Böylece bir

tür mahfel, birer yuvarcık olarak cemaatleşme eğilimlerinin basım ve yayın aşamasında da kurumsallaştığını söylemek mümkün.

Bu hallerin, sadece taşraya özgü veya sadece çevrenin marjinal yuvarcıklarının görüntüleri olduğunu söylemek çok güçtür. Bugün yayın piyasasını elinde tutan en fazla 4 veya 5 yayınevi ve 4-5 dergi vardır ve bunlar da yayın ve çalışma eğilimlerinin % 60'ını denetleyebilirler. Bu yayınevlerinin yayın politikaları gerçekten belirsiz görünüyor, dergiler için ise uzun vadeli bir program izlemediklerinin belli olduğunu söyleyelim. Bunlar dışında, özellikle çokdisiplinli alanlarda çalışanların yayınlarını bastırma olanakları son derece kısıtlıdır. Bu durum, Kuhn'un çok önceden belirttiği bir hakim paradigma gelişiminin ya da hiç değilse bazı toplantılarda dile getirildiği biçimiyle bir "konular hiyerarşisinin" bulunduğunu gösteriyor.

Bir başka şifreleme, tez ve derslerin adlarında yaşıyor. Hemen her dönemin ve bölümün çalıştırdığı konularda bazı hakim eğilimler görmek mümkün. Ancak, bu eğilimleri anlayabilmek ve sınıflayabilmek için gerçekten, Türkiye sosyolojisindeki şifreleri iyi bilmek gerekiyor. Zira, örneğin, başlığında 'Ziya Gökalp' geçen iki ayrı bölümde yapılmış iki ayrı yüksek lisans tezinin ikisinin de başlıklarından farklı içerikler içerdiğini, ancak anahtar sözcükler verilmişse anlamak mümkün.

Anahtar sözcüklerde ortak bir anlaşmanın, kabulün olmaması, çalışmaların sınıflanmasını en çok zorlaştıran etmenlerden birisidir. Hemen her dönemde anahtar kavramlar, serbestçe ifade edilmiştir ve maalesef son birkaç yıldır da, bu kelimeler kavramlardan ziyade arama motoruna gönderme yapan kelimeler gibi eşanlımlılar, zıt anlamlılar veya kavramın içindeki bir terimi çağrıştıran kelimeler haline gelmiştir.

Yukarıda fazlaca ayrıntılandırılmadan söz edilen tüm bu zorluklar nedeniyle, akademik çevrenin içinde ve dışındaki eğilimlerin

Burada kısaca sözettiğimiz zorlukların aşılabilmesi için üniversitelerin yayın ve basım faaliyetlerini öncelikli alanları olarak ilan etmelerini önermeliyiz. kısımtın bir özetne verebilmek için. İlke olarak her üniversitenin bunu ilan etmesi teklif edilmeledir. Daha onraki öneri üniversitelerin kendi bünyelerinde bitirilmiş olan her doktora tezini basmalarını zorunlu kılmak olabilir. Bir diğer öneri, iki yılda bir kez "Sosyal Bilimlerde Süreli Yayınlar" kongresini düzenlemek ve sonuçlarına göre hareket etmek olacaktır.

Bir başka öner, mutlaka bir indeksleme sisteminin geliştirilmesidir. Yurt içi yayınlara ilişkin bir indeksleme sistemi yoktur.

İÇERİĞE DAİR: NELER ÇALIŞILYOR VE NELER ÇALIŞILMIYOR?

BÖLÜMLERDEKİ DERSLER VE İÇERİKLERİ:

Türkiye Üniversitelerinde bulunan Sosyoloji, Antropoloji, Halk Bilimi, Kültürel Çalışmalar gibi SAK grubunu ilgilendiren bölümlerin çoğunun programları ve yapılan çalışmalar üzerinden bazı düşünceleri dile getireceğiz:

Bölümlerin hepsinde ortak olan dersler: Sosyolojiye Giriş, Felsefeye Giriş, Psikolojiye Giriş, YÖK dersleri adı verilen kredisiz dersler ve bilgisayar dersleri, en az iki dönem verilen Sosyoloji Tarihi, Felsefe Tarihi, Gelişim Psikolojisi, Kurumlar Sosyolojisi, Aile Sosyolojisi, Metodoloji, Araştırma Teknikleri, İstatistik ve Din Sosyolojisi'dir. Bunun arkasından bazı eksikliklerle beraber en sık verilen dersler İktisat Sosyolojisi, Şehir veya Kent Sosyolojisi, Küçük Gruplar Sosyolojisi, Kırsal Alanlar veya Köy Sosyolojisi, Suç ve Hukuk Sosyolojisi, Siyaset Sosyolojisi'dir. Çevre Sosyolojisi ve İletişim Sosyolojisi de sıklıkla paylaşılan dersler olmuştur. Bunun dışında örneğin Antropoloji, neredeyse yok denecek kadar azdır. Boğaziçi ve ODTÜ dışında antropoloji dersi genellikle bir giriş dersiyle sınırlı kalmaktadır. Matematik dersleri bir bölüm haricinde kalkmıştır. Endüstri Sosyolojisi artık sadece 5 bölümde okutulmaktadır. Demografi ve Değişme Sosyolojisi çok azalmıştır. Feminist araştırmalar, toplumsal cinsiyet ve iktidar gibi 'gender' alanına ait dersler hemen her bölüme girmiştir. Benzer olarak hemen her bölüm Yeni Tartışmalar, Güncel Sosyoloji veya Sosyolojide Güncel tartışmalar adıyla bir ders açmıştır.

Sosyoloji bölümleri arasında derslerin adlarındaki tekdüzeliğin bozulduğu esas olarak iki alan vardır: Bunlar Siyaset Sosyolojisi ve Türkiye Çalışmalarının tartışıldığı sosyoloji derslerdir. Türkiye araştırmalarının Türkiye'de Sosyologlar adıyla sınırlı kaldığı bölümler daha çoktur. Ancak bazı bölümler bu çalışmaları çok ayrıntılandırmıştır. Örneğin Boğaziçinin Siyaset Sosyolojisi alanlarında, İstanbul Üniversitesi'nin de Türkiye ve Osmanlı araştırmaları alanlarındaki çeşitlemeleri dikkate değer ve nadirdir.

Bölümlerdeki pek seyrek olarak yer alan dersler arasında; Sakarya Üniversitesi'ndeki Rusça, Çince, Japonca, Yerel Sorunlar Sosyolojisi, Yoksulluk Sosyolojisi, AB ve Türkiye İlişkileri, İslam Dünyası Sosyoloji Araştırmaları derslerini; Kırıkkale'de Özel konular I ve II adıyla verilen dersleri; İstanbul Üniversitesi'nde Sosyolojiyi Hazırlayan Olaylar, Tarihte Doğu Batı Çatışması, Batı

Düşüncesinde Doğu, Sivil Toplum ve Kamuoyu; DTCF’de Sosyolojide Yöntem ve Yaklaşımlar, 2 dönem Sosyolojide Nitel Araştırmalar; Erzurum-Atatürk Üniversitesi’nde Sosyolojide Seçilmiş Konular, Günün Sosyoloji Problemleri, Türk Eğitim Politikaları; Ege Üniversitesi’nde İnsan Kaynakları ve AB’ne Uyum, Sifersosyoloji,; Boğaziçi Üniversitesi’nde Köylülük İncelemeleri, Güç ve Eşitsizlik, Karşılaştırmalı Devlet ve Toplum İncelemeleri, Sağlık ve Tedaviyi Anlamak, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Sosyolojisi, Ortadoğu’da Sınıf ve Devlet, Toplumsal Hareketler Semineri, Bölge İncelemeleri; Galatasaray Üniversitesi’nde Radyo Programcılığı, Sinemanın Toplumsal Tarihi, İşsizlik ve Toplum, Medya Sektöründe İşletmecilik, Reklamda Yaratıcılık, Türkiye’de İslamcı Hareket; Koç Üniversitesi’nde Sonlu Matematik, Temel ve İleri Yazma Teknikleri, Dünya Uygarlığı; Uludağ Üniversitesi’nde Poserdüstriyel ve Postmodern Toplum, Yakınçağ Türkiyesinde Toplumsal Dönüşüm, Sosyolojide Seçme Konular, Sosyolojinin Sosyolojisi, Sosyol Linguistik; Süleyman Demirel’de iki dönem Osmanlıca, Değerler Psikolojisi, Türk Düşünce Tarihi ve ayrıca Türk Kültür Tarihi derslerini örnek olarak verebiliriz.

Dersleri genel olarak sınıflarsak; YÖK dönemini takiben bölümlerin birörnek dersleri en az iki sene verdikleri söyleyebiliriz. Bölümler genellikle son yılda, ancak o da ihtiyatla bazı farklı dersler vermeye çalışmaktadır. Bunu nedenlerinden birisinin bölümler arasındaki geçişliliği sağlayabilmek için benzer derslerin okutulması zorunluluğu olarak açıklanması; bölümler arası yatay geçişlerin ne kadar az olduğunu bilenler için geçerli nedenler sayılamaz. Kaldı ki adı aynı olmasa da benzer içerikteki derslerin eşdeğerliğine bölümler karar verebilirler. Görülüyor ki bölümler YÖK programında yer alan dersleri hâlâ büyük bir dikkatle vermeye devam etmektedirler. YÖK ile uygulanmaya başlayan anabilim dalları ayrımlarının bu durum üzerinde son derece etkili olduğu görülmektedir. Pek çok bölüm hala kurumlar sosyolojisini uygulamalı sosyolojiyi vb. ayrı anabilim dalları olarak ele almaktadır. Öte yandan, bölümler bazında çeşitlenen derslerde de sosyolojik adlardan ziyade, bir öğretim üyesinin uzman olduğu alanın adlarını görebiliriz. Dolayısıyla, bölümlerin ayrıntılandığı ve seçimlik dersler olarak verdiği derslerin; sosyal bilimin gereksinimleri için değil de daha çok, bölüme gelen öğretim elemanının derse gereksinimi doğrultusunda açılmış olduğu söylenebilir.

Ders içeriklerine gelince, asıl çeşitlilik burada cereyan etmektedir. Bölümlerin ders içeriklerini yorumlamanın iki yolu vardır: Derslerin kaynakça listelerini incelemek ve bölümdeki doktora ve yüksek lisans tezlerinin içeriklerini incelemek.

Zira hem kaynakça hem de yüksek lisans tezleri, bölümlerdeki kavramlaştırmayı ortaya çıkarabilir ve esas olarak bazı ekoller ya da bilimsel çevreler mevcutsa bunlar için bazı ipuçları verebilir.

Ancak he yazık ki, bölümlerin ders içeriklerinde kaynakçalara fazla rastlanmaz. Bunun nedeni, Türkiye’de sosyal bilimler alanında, dersin içeriğinin önceden hazırlanmasının henüz ‘adet’ olmaması olabileceği gibi, öğretim elemanının dersin kaynakçasını son anda kararlaştırması vb. de olabilir. Her durumda, dersin içeriğinin dersi veren öğretim üyesine ait bir süreç olarak kabul edildiğini, dersin ve öğretim sürecinin bölüme değil de öğretim elemanına ait olarak teslim edildiğini görmekteyiz. Zira örneğin hemen hiç bir bölümde, bölümün ortak ders tablosu yoktur ve bazı giriş dersleri ve sosyal bilimler için daha yapısal addedilen derslerin ortak verilmesi, içeriklerinin ortak kararlaştırılması ya da dersi veren öğretim elemanlarının birkaç yılda bir değişmesi adetleri yoktur. Dahası derslerin aları bir kez konup, dersi veren öğretim elemanı saptandıktan sonra genellikle bölümün bu ders hakkında olumlu veya olumsuz görüş bildirmesi geleneği de yoktur.

Yüksek lisans (master ve doktora) tezleri için ise durum daha farklıdır. Bu konuda bilgiye erişmek daha kolaydır, zira YÖK’ün , yüksek lisans tezlerini ve tez özetlerini 1993’ten itibaren ksmen, 1997’den sonra daha yoğun olarak 2000 yılından itibaren de tamamen kayıtladığını görüyoruz. Yine de bu kayıtların ne kadar dikkatle tutulduğuna dair bazı şüphelerin bertaraf edilmesi gerekir. Bazı çalışmalar master teziyken doktora olarak bazıları da doktora iken master olarak kodlanmışlardır.

Yüksek lisans tezlerinin ilk taramalarıyla, 1993’ten bu yana “Sosyoloji” başlığıyla kodlanmış 1576, “Sociology” başlığında 63 tezin; “Antropoloji” başlığında, 25’i doktora olmak üzere 152 tezin bulunduğunu görüyoruz. Bu çalışmalar içinde bir gezintide örneğin “Din Sosyolojisi” başlıklı çalışmalar 121 tanedir ve bunların 25’i doktora çalışmasıdır. Ancak diğer hiç bir alanda din sosyolojisi kadar yoğun çalışma yapılmamıştır, politik sosyoloji hariç. Son dönem çalışmalarında ise politik sosyoloji ve postmodern sosyoloji başlığı altında fazla sayıda din ve islam araştırmaları çalışıldığı görülmektedir. Öte yandan, iktisat sosyolojisi alanında sadece 1 tez, kurumlar’da 8 tez vardır. Bazı sosyologların adlarıyla kodlanan çalışmaların sayısı ilginçtir, ‘Ziya Gökalp’ te 57, Prens Sabahattin’de 3 ve Comte başlığında 2 tez vardır. Gökalp hariç Comte ve Sabahattin tezleri 1987-1993 arasında yapılmış tezlerdir. Durkheim başlığında 5, Weber başlığında 2 si doktora olmak üzere 10 tez vardır. Marks veya Marx başlığıyla kodlanmış tez sayısı 29dur ve bunlardan 3ü doktora

başlıklıdır. Frankfurt Ekolu, Okulu başlıklı hepsi master tezi olan 6 tez, Foucault başlıklı 1 doktora, toplam 7 tez, Giddens başlıklı 1 tez vardır. Giddens Foucault ve Frankfurt Okulu çalışmaları, diğer çalışmalardan farklı olarak 1998 sonrasında hatta 2000 sonrasında yoğunlaşmaktadır. Öte yandan örneğin Marx veya Ziya Gökalp çalışmalarının belirgin bir dönemsel dağılımı yoktur.

Yine de bu çalışmaların dağılımlarının gerçek bir tez çalışması profilini betimleyeceğinden son derece kuşkuluyuz. Gerek YÖK'ün kayıtlarının yeterince sağlıklı olmaması gerek YÖK'ün kodlama sistemi için belirgin bir düzenleme tutturmamış olması nedeniyle, Antropoloji, Politics ve Sosyoloji birbirinden çok ayrı kodlara ayrılabilmekte ve bir arada görülememektedir.

Türkiye'de sosyal bilimler alanındaki epistemolojiyi sınavabilmek ve yerini tartışabilmek için, 'nelerin çalışılmakta olduğunu' saptamanın bir yolu da 'nelerin çalışılmadığını' saptamaktır. Örneğin Türkiye sosyal bilimleri içinde, (Tarih ve İktisat alanları hariç) metodoloji ve epistemoloji hatta tekniğin hemen hiç tartışılmadığını söyleyebiliriz. Keza eğitim, sağlık, sınıf ilişkileri ve çelişkileri, refah, üretim, sosyal problemler gibi alanlardaki tartışmalar da daha eskilerde kalmış görünüyor.

Çalışmaların irdelenmesiyle ortaya çıkan önemli noktalardan birisi; başlıkların ve içeriklerin ciddi ayrılmış olduğudur. Bu hususta iki ayrı durumu saptamak mümkün: Birincisi, Başlıkların konuları ve terimleri çok yeni de olsa, içeriklerinin eski olması. Diyelim Politik İslam üzerine yazılmış olan veya Kent ve Yoksulluk üzerine yazılmış olan bir çalışma; neredeyse yirmi yıl önce yapılanlara benzer içerikler taşıyabiliyor. Böylece bazı çalışmaların genç ve çağdaş akademisyenlerce yeni çalışma konuları olarak saptanırken, tezin danışmanlarının bazen tutucu davrandıklarını ve içeriği belirlediklerini söylemek olanaklıdır.

İkincisi, çalışmanın tamamıyla bir başkasının izlediği yolu tekrarlaması; yani 'hocanın yolu'nun izlendiği çalışmalar. Bunlar gerek başlık gerek içerik olarak yeni bir şey söylemeyen, malumu ilan eden çalışmalardır ve en zararlı yanları, genç çalışanın kuramların 'özetlerinin' çıkarılabileceğine dair bir düşünceye kapılarak mezun olmalarını sağlamalarıdır.

Sosyal bilim eğitimi ise belli bir ekole bağlı olmaktan ziyade; o bölümlerdeki kişilerin ilgi alanları ve içinde yetiştikleri sistemlerin dağınık bir toplamı olarak beliriyor. Diğer bir deyişle, ekoller etrafında yapılan bölümler yerine ilgi alanları etrafında kümelenen bölümlerde çalışıyoruz.

Aşağıda, çeşitli bölümlere “Türkiye’de sosyal bilimlerin ve ayrıca sosyal bilimcilerin içerik sorunu nedir?” diye sorulduğunda alınan cevapların bir derlemesi vardır:

- “Yöntem bilgisinden yoksunluk, İçerik bilgisinin yüceltilmesi”,
- “Körükörüne alan savunusu”,
- “Biz ve Batılılar arasında bir ayrıştırma, ayrımcılık konması”,
- “Polemik kültürünün yokluğu”
- “Ekol yokluğu”
- “Pedagojik kaygıların azlığı”,
- “Holizm, ideolojik angajman”,
- “Akademik dünyanın temas edebileceği alanlarda eksiklikler- yayın, kongre, konferans”,
- “Kes-yapıştır-ekle-karıştır tekniği”,
- “Akademisyenlerin birbirini eleştirme kültürü yok”,
- “Tartışılardan ziyade ahlak önemli”,
- “Düşünce kaynaklarımızın saptanması lazım”,
- “ Mimar Sinan’la Ege’nin sosyal bilim anlayışları farklı ama ekolleşme yine yok”,
- “Süreklilik, gelenek meselesi çok önemli”,
- “Fast-thinker sosyal bilimciler akademiden moral olarak dışlanmalılar”,
- “Çalışmalarımız hayata geçirilmiyor”
- “Bizim uyarılarımız iktidarlar tarafından ciddiye alınmıyor”
- “Sosyal bilimlere yetersiz seviyede öğrenci yollanıyor”
- “İktidarlar bizlerin uyarılarını ciddiye almıyor”,
- “ Bağımsız ve kopuğuz, birbirimizin ne yaptığını bilemiyoruz”
- “Ekoller ve cemaatlerin topluluğu bu, kimse kimsenin yazısını izin almadan basmıyor”,
- “ Karşılıklı suskunluklar topluluğu, kimse diğeri eleştirmiyor”,